

Wat moeten we met Wim?

Stijn Bollinger en zijn voormalige buurman Wim Eickholt, die dakloos werd.

Over zijn persoonlijke teloorgang en de daaropvolgende ervaringen in het Utrechtse daklozenwereldje schreef Wim Eickholt het boek *‘Wat ik nou toch heb meegemaakt!’* Marc Räckers sprak met Wim en zijn vroegere buurman Stijn. Räckers vergat ook zijn eigen achtergrond bij Eropaf! niet. ‘Soms moet je hulp afdwingen.’

In zijn indringende verslag schrijft Wim Eickholt ook over zijn oude burens en over de vrienden die hij had vóór, maar ook tijdens zijn dakloosheid. Wim maakte deel uit van een hecht sociaal netwerk, grotendeels in de buurt waar hij woonde. Hij zat er middenin en speelde een actieve en vaak zelfs centrale rol. Wim organiseerde, nam initiatieven en zorgde voor sociale binding. Zijn buurtgemeenschap deed precies wat de overheid van ons verlangt; meer voor elkaar en samen, minder leunen op de overheid. Soms leidde dit zelfs tot spanningen omdat de buurt meer zelf wilde doen dan de gemeente kon loslaten. Een schoolvoorbeeld van een hecht sociaal netwerk dus. Precies zoals we het nastreven. Maar hoe kan het dan dat Wim, als gevolg van langdurig en intensief drankmisbruik, toch op straat belandde? Hadden zijn burens en vrienden meer kunnen doen? Hadden ze meer moeten doen? En zo ja, wat dan? En hoe? In heel veel buurten en wijken wonen Wimmen; kunnen we iets leren? Op een mooie herfstmiddag spreek ik deze vragen met Wim en zijn vroegere buurman Stijn Bollinger, docent en onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht. We zitten in de woonkamer van Stijn. Wim woonde meer dan tien jaar twee deuren verderop. Stijn woont er nog steeds.

IN GESPREK MET EX-DAKLOZE WIM EICKHOLT EN ZIJN VOORMALIGE BUURMAN STIJN BOLLINGER

Wim: 'Lange tijd waren rosé, shag en eventueel whisky voor mij van levensbelang. Iets anders bestond niet; ik was niet meer in staat andere dingen te zien. Dat het huis hiernaast mijn thuis was, realiseerde ik me niet meer. Ik woonde er ruim tien jaar. Op het laatst was het feitelijk ook geen thuis meer. Mijn huis was aan het vervuilen en het was vooral een "alleen"-plek. Ik heb in dat huis drie lange relaties gehad. Op het laatst was het "op" en werd het een groot vuil hok. Ik had er een heel groot mooi verzonken bubbelbad. Maar ja, met mijn slechte motoriek was het levensgevaarlijk om daarin te stappen, dus douchen zat er op een gegeven moment ook niet meer in. Zelf was ik me van mijn teloorgang niet bewust. Nee. Het werd me wel in mijn oor gebruld,

maar ik was me er niet bewust van, ik liet het niet toe. Als iemand me aansprak op mijn gedrag waren mijn gedachten alleen maar bij de rosé die bij me thuis nog op me stond te wachten. Niks drong tot me door. Het lukte me, in mijn ogen, best goed om de schijn op te houden dat het helemaal niet zo erg was.'

Stijn: 'Ja, en in mijn ogen lukte dat dus helemaal niet, het was heel duidelijk dat je de schijn ophield. Dat deed-ie echt goed. Ik zag Wim worstelen om de schijn op te houden en hij zegt net dat het in zijn oor werd gebruld. Veel mensen om je heen deden dat heel nadrukkelijk. Zelf heb ik dat eigenlijk nooit gedaan... brullen bedoel ik. Anderen hier uit de straat en van verderop wel. De worsteling was heel duidelijk en ook dus dat je de schijn ophield.'

Wim: 'Een paar keer hebben een aantal burens die zelf werkzaam zijn in de sociale sector of het verslaafdenwereldje op me ingespraakt. Opeens zat E. daar met een man en een andere deskundige buurvrouw tegen mij aan te praten over verslaving en zo. Nou ja, ik verslaafd? Wat een raar verhaal.'

Stijn: 'Had je dat niet door? Dat het over jou ging? Dat jij verslaafd was, dat wist je toch wel?'

Wim: 'Ja, zeker wel, maar het was voor mij het verkeerde moment en de verkeerde mensen. Dus ik ontkende.'

Wie had dat wel kunnen doen?

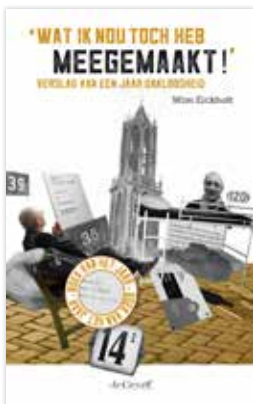
Wim: 'Misschien de oude directeur van de school waar ik werkte. Zijn adviezen en raadgevingen nam ik wel serieus. Maar hij ging op een bepaald moment met pensioen. Hij was bij de presentatie van mijn boek en vroeg toen: "Als ik er langer was geweest, had ik je dan kunnen redden?" Misschien wel, zei ik, maar waarschijnlijk was het alleen uitstel geweest... Toen ik daar nog werkte, was ik ook nog niet zo diep gezonken. Later, nadat ik mijn baan was verloren en ook een andere baan had verprutst, was ik zo ver heen dat ik niemand meer serieus nam, ook niet de mensen die ik heel hoog heb zitten. Mijn gedachten waren alleen nog maar bij de drank die ik nog thuis had staan.'

Stijn: 'In de straat was je onderwerp van gesprek. We vroegen ons af: Wat kunnen we voor Wim doen? Wat moeten we met Wim? Daar heb ik zelf ook naar gezocht. Ik heb wel gezocht naar manieren om je te helpen, maar ik heb vooral ook gedacht: ja, jeetje man, volgens mij ben je nog niet zover, je moet nog verder zinken. Vanuit een nogal paternalistische blik natuurlijk, want wie zegt dat ik dat voor jou kan bepalen?'

Stijn, als samenleving verwachten we dat we meer voor elkaar doen. Dan moet je toch ingrijpen? 'Waarom deed ik dat dan niet?' schrijf je zelf in een nawoord in het boek van Wim.

Stijn: 'Ja, die vraag stelde ik mezelf toen vaak. Tegenwoordig minder, omdat ik er langer over na heb kunnen denken. Maar toen... Kijk, hiertegenover zit

‘Lange tijd waren rosé, shag en eventueel whisky voor mij van levensbelang’

Wim Eickholt was dakloos

Voormalig leraar Wim Eickholt was een jaar dakloos. Van het boek dat hij daarover schreef, *'Wat ik nou toch heb meegemaakt!*', gaven we in het vorige nummer van dit tijdschrift een impressie. Voor dit winternummer keek Marc Räkera van Eropaf! samen met Wims oud-buurman Stijn terug. Hoe kwam het nou zo, en waarom greep de buurt niet in? Räkera nam zijn ervaring met outreachend werken in en vanuit de dak- en thuislozenzorg (sinds 1989) mee. *'Wat ik nou toch heb meegemaakt!'* verscheen bij uitgeverij De Graaff in Utrecht, ISBN 978-90-77024-57-7.

een buurtteam, waarom ga ik daar niet even langs, vroeg ik mij af? Ja, allemaal leuk en aardig, maar ik vind het wel heel lastig om over mijn buurman iets te gaan vertellen bij het buurtteam, dat doe je niet zomaar. Wim loopt nog recht, hij is wel op weg naar de buurtwinkel om nieuwe rosé te halen, maar hij leeft nog, het gaat nog goed. Of, hij moet nog dieper zinken, hij gaat zich toch niet laten helpen, ik ken hem inmiddels ook wel een beetje. Allemaal mitsen en maren om het niet te doen en om niet in actie te hoeven komen. Anderen in de straat hebben dat trouwens wel gedaan. Iemand anders uit de straat is wel voor Wim naar het buurtteam gegaan. Als straatje hebben we wel allerlei dingen gedaan, maar ikzelf heb in die tijd eigenlijk heel weinig gedaan. Af en toe heb ik je wel aangesproken Wim, maar... ik was toen echt handelingsverlegen. En dit is een woord uit de theorie, maar toen herkende ik het ineens, zo voelt handelingsverlegenheid dus in het echt. Dat je geen idee hebt wat je moet doen. Je wilt wel, maar je weet het niet.'

Wim: 'Iemand anders is naar de huisarts gegaan, maar volgens hem kon ik alleen zelf om hulp vragen. Die kon dus niks doen, vond-ie. Op dat moment tenminste. Later kon dat dus wel, kort voor mijn ontruiming, toen ik groen werd en ik alleen nog maar op de bank lag te drinken. Toen is de huisarts wel van zijn protocol afgeweken en zich spontaan met mij gaan bemoeien. Tot mijn verbazing stond-ie op een gegeven moment voor mijn deur, ik had nergens om gevraagd, en toen kreeg ik direct injecties B12 en dat is misschien wel levensreddend geweest. Omdat-ie dat heeft gedaan, ben ik nog steeds zijn patiënt. Ik vertrouw hem.'

De laatste decennia is er veel debat geweest over ongevraagd bemoeien. De opvattingen daarover zijn nogal veranderd. Dat burens en vrienden tegen hun grenzen aanlopen, oké, maar had het buurtteam misschien meer indringend moeten ingrijpen?

Stijn: 'De reactie van het buurtteam was precies hetzelfde als die van de huisarts: "Wim moet zelf komen. Als hij niet wil, kunnen we niks." De signaleeringsfunctie was hier niet zo stevig dus.'

Verbazend. En een buurtteam van deze tijd onwaardig. Blijkbaar zijn er nog steeds veel sociaal werkers die vinden dat mensen zelf hun hulpvraag moeten komen formuleren en dat ze anders niks kunnen doen.

Wim: 'Er is nu wel een Stadsteam Herstel in Utrecht en die werken wel op deze manier, maar dan moet je al dakloos zijn. Buurtteams schijnen meer voor de nazorg te zijn. En voor de kleine burenruzies. Maar ze hadden me destijds kunnen aanbieden om te helpen mijn huis schoon te maken en samen eten te koken...'

Stijn: 'Ja, je moet hulp ook toelaten... Dat hoor ik je steeds ook zeggen, je burens, de huisarts, het buurtteam, je wilde geen hulp.'

Wim: 'Nou, dan moet je het dus toch gaan afdwingen. Dat kan ook.'

Stijn: 'Toch bemoeizorg.'

Wim: 'Ja, bemoeizorg. We hebben hier vlakbij ook die woongemeenschap Contact en Muziek, daar is iemand overleden. Ik was ook zo'n geval, ik lag ook op het randje. In hoeverre draagt de buurt ook schuld door niet in te grijpen?'

Er zijn naast expliciet geuite hulpvragen ook impliciete hulpvragen. Teloofgang kun je zien als impliciete hulpvraag. In situaties waarin je ziet dat mensen bijvoorbeeld erg vereenzamen of vervuilen, kun je je ongevraagd bemoeien en volgens mij is dat heel legitiem. Maar wie beslist dat dan? En wanneer beslis je dat?

Wim: 'Dat vind ik een hele moeilijke. Maar ik heb het recht om mijzelf slecht te verzorgen, ik heb het recht om te veel te drinken en ik heb het recht om te vervuilen.'

Is dat zo?

Wim: 'Zolang ik niet tot last ben van anderen wel.'

Maar heel veel mensen om je heen zagen het en hadden er last van om jou eraan onderdoor te zien gaan.

Wim: 'Ja, die mensen trokken zich mijn lot aan. Die kenden mij ook als sociaal figuur.'

‘Af en toe heb ik je wel aangesproken Wim, maar... ik was toen echt handelingsverlegen’

Stijn en Wim voor het huis van Stijn.

Mensen hebben het recht op een bepaalde minimale levensstandaard, niet alleen materieel maar ook immaterieel, en als je daar onderdoor zakt, onder invloed van wat dan ook, dan moet je daar toch op ingrijpen?

Stijn: 'Ook als het een gekozen teloorgang is?'

Het alternatief is: we stonden erbij en we keken ernaar. Wanneer jij met je bezopen kop de Oudegracht in loopt en de mensen eromheen waren gaan staan kijken naar hoe jij verzuipt, dan is de verontwaardiging de volgende dag enorm dat niemand iets deed.

Wim: 'Precies dit heb ik een paar weken geleden meegemaakt met iemand uit het kringetje van mijn daklozenvrienden. Die was geschorst, loopt met zijn dronken kop het water in en dood.'

Stijn: 'Hier in de straat hadden we wel aanbod, maar dit ontmoette geen vraag. Je participeert je suf, ieder op zijn eigen manier, maar zonder resultaat. Er is geen effect.'

Wim: 'Jij stelt nu dat je niet het recht hebt om jezelf dood te snuiven, drinken of spuiten.'

Mijn vraag is of mensen die zo zwaar aan het middelengebruik zitten nog wel in staat zijn om dit voor zichzelf te beslissen.

Wim: 'Moet je dan niet stellen dat ik met een rechterlijke machtiging opgenomen had moeten worden? Ik ben dan toch wils- en handelingsonbekwaam? Maar wie vraagt dat dan aan?'

Stijn: 'Of ben je een zorgmijder? En is dat hetzelfde als handelingsonbekwaam?'

Wim: 'Nou, het een werkt het ander in de hand, het is een glijdende schaal. Op een bepaald moment ga je vanzelf de grens over.'

Stijn, vind jij dan niet dat er gedwongen ingegrepen had moeten worden bij Wim? Ik bedoel uit huis halen, gedwongen

ontnuchteren, huis behouden – dat soort dingen?

Stijn: 'Vind ik een hele lastige vraag. Ik ben heel erg van autonomie en vrijheid. Aan de andere kant hoor ik jouw argument ook wel: in hoeverre kan iemand nog beslissen? Hoe wilsbekwaam is iemand nog?'

Ja, op de korte termijn wist Wim heel goed wat-ie wilde, namelijk rosé. Maar of-ie nog een wil had op de langere termijn vraag ik mij inderdaad af.

Stijn: 'Eigenlijk is dit een filosofische vraag. In het geval van je buurman kun je er iets mee, en dat hebben we op allerlei manieren geprobeerd. De een wat meer of anders dan de ander, maar geprobeerd hebben we. In het algemeen is deze vraag alleen filosofisch te beantwoorden. Een algemeen geldend uitgangspunt, dat je ook nog juridisch sluitend kunt opschrijven, is er niet.'

Wim: 'Aan de ene kant is de buurt min of meer medeschuldig, want ze zagen mij ten onder gaan en grepen niet effectief in, maar aan de andere kant, hoe hadden ze dat moeten doen? Ik ben ook een groot voorstander van de autonomie van mensen. Die hebben ze gerespecteerd en dat kan en wil ik ze niet verwijten.'

Stijn: 'Wilsbekwaamheid is een ingewikkeld moreel vraagstuk, dat we niet moeten juridiseren. Veel mensen worstelen ermee. Na de presentatie van het boek van Wim kwamen opvallend veel mensen naar me toe die vertelden dat ze ook een Wim in hun omgeving hebben. En die dus ook erg worstelen met de vraag wat ze daarmee moeten.'

Wat was voor jou eigenlijk het moment van inzicht, Wim?

Wim: 'Elke verslaafde denkt vooral op de korte termijn. Verslaafden scoren overal, dus ik ook. Maar toen ik in de kliniek zat, deed ik het toch niet meer. De Sleep Inn was voor mij de *rock-bottom*. Dat punt had ik bereikt, dat wilde ik echt niet meer. En toen ik er bij De Zaak ook nog uit werd gezet omdat ik stonk... dat was uiteindelijk mijn motivatie om van de alcohol af te blijven.'

Veel mensen zijn zo diep gezonken. Waarom ervaren zij dan niet hetzelfde?

Wim: 'Ik ben hoger opgeleid, mijn beeld is daardoor misschien anders. En – misschien veel belangrijker – ik heb de schuld ook altijd bij mezelf gelegd. Velen leggen de schuld bij anderen, of in ieder geval buiten zichzelf. Het is hun overkomen en dat maakt het op korte termijn makkelijker om je situatie te aanvaarden. Maar op langere termijn dus juist niet. Het is heel bewust dat de titel van mijn boek niet is: "Wat me nu toch is overkomen", maar wel: "Wat ik nu toch heb meegemaakt!"'

Marc Räckers is verbonden aan de stichting Eropaf!